

Factsheet Bijenziekten herkennen

In de natuur worden zwakke individuen door ziekten uitgeschakeld. Dat is noodzakelijk om een soort als geheel gezond en sterk te houden. Ook bij de honingbij is het nuttig als zwakke volken door ziekten worden uitgeschakeld. De natuurlijke selectie doet zijn werk. Als de imker de ziekte gaat bestrijden, kan de natuurlijke selectie zijn werk niet doen. Het resultaat is dat bestrijden leidt tot het in stand houden van de ziekte. Toen de imkerij nog niet met de parasiet varroa (*Varroa destructor*) te maken had, waren bijenziekten niet of nauwelijks een probleem. Met de komst van varroa is dat veranderd. Bijenziekten die voorheen voornamelijk latent in de volken aanwezig waren, komen nu regelmatig tot uitbraak.

Om te weten of een bijenvolk wat onder de leden heeft, is het belangrijk voor de imker vooral op de hoogte te zijn van de kenmerken van een *gezond* volk. Bekend zijn met het normale gedrag van de bijen op de vliegplank en binnen de kast kan al snel onregelmatigheden aan het licht brengen. Datzelfde geldt voor de kennis over broedstadia en de ontwikkeling die het bijenvolk normaal gesproken doormaakt. Het komt dus voor een belangrijk deel aan op de vakkennis en ervaring van de imker of ziekten in een vroegtijdig stadium worden herkend.

Waarom is het belangrijk om te zien dat een bijenvolk ziek is?

Een bijenziekte breekt uit als de natuurlijke weerstand van het volk ontrekend is. Als de imker merkt dat een volk ziek is, weet hij dat er problemen zijn met de natuurlijke weerstand van het volk.

Die problemen kunnen voortkomen uit:

- Onvoldoende natuurlijke weerstand (erfelijk bepaald).
- Een ontoereikend drachtgebied, hetzij te veel volken, hetzij te weinig dracht.
- Te grote druk van een varroapopulatie
- Foutieve handelingen van de imker

Wat moet de imker doen bij het constateren van een ziekte?

- Onderzoeken welke van de hierboven genoemde punten de oorzaak is en vervolgens de omstandigheden voor het bijenvolk verbeteren.
- Een monster nemen en opsturen naar bijen@wur om zelf geïnformeerd te worden wat er aan de hand is en opdat het onderzoeksinstituut overzicht heeft over wat er met de bijenpopulatie in Nederland aan de hand is.

Voorkomen is beter dan genezen

Een volk dat in goede conditie verkeert, dat vitaal is, heeft van nature voldoende weerstand tegen ziekten. Een bijenvolk vraagt:

- voldoende en gevarieerd voedsel (nectar en stuifmeel)
- aanwezigheid van foerageermogelijkheden van het vroege voorjaar tot in het najaar
- bij slecht weer neemt het bijenvolk zelf maatregelen. Als de imker gaat voeren laat hij het bijenvolk ervaren dat de omstandigheden gunstig zijn
- hygiëne (toegepast op huisvesting, bijenstand en gereedschappen)
- raatvernieuwing
- een koningin, die via haar vererving bijdraagt aan vitale en gezonde werksters en darren die weerstand kunnen bieden tegen ziekmakende indringers.

Broedziekten, bijenziekten en parasieten

Nagenoeg 100% van de bijenvolken heeft te maken met varroa. Deze parasiet komt zowel voor in het broed als op de volwassen bij. De varroamijt leeft van de bij en kan volken ziek maken (factsheet varroamijten onderdrukken). Een andere parasiet op de volwassen bij is Acarapis (mijt die leeft in de ademhalingskanalen).

In bijenvolken onderscheiden we ziekten van het broed en ziekten van de volwassen bijen:

- Ziekten van het broed zorgen ervoor dat er onvoldoende jonge bijen geboren worden.
- Ziekten van de volwassen bijen leiden er toe dat er te weinig bijen zijn om het broed goed te verzorgen.

Meest voorkomende ziekten in een bijenvolk komen voor in het broed:

- Kalkbroed en Zakbroed
- Acut Paralyse virus (APV)
- Europees Vuilbroed (EVB)
- Amerikaans Vuilbroed (AVB) > NB Hiervoor geldt een wettelijke meldingsplicht!
> [diagnose van EVB/AVB](#)
> [meldingsregeling AVB](#)

Nadere informatie is uitvoerig beschikbaar op enkele websites en als downloadbaar bestand:

- 'Broedziekten van honingbijen en herkenning en bestrijding' (brochure [downloaden](#)).
- [Website van Bijen@wur](#) voor meer nadere informatie over broedziekten.

De volgende zichtbare afwijkingen kunnen duiden op een broedziekte:

- opvallend veel 'gaten' in het gesloten broed kan duiden op ruimgedrag van de bijen, veroorzaakt door afwijkingen van het broed;
- een afwijkende kleur van de larven duidt meestal ook op een broedziekte;
- witte, grijze of zwarte klompjes op de schuiflade of voor de kast.

Meest voorkomende ziekten van de volwassen bij zijn:

- Nosema
- Acut Paralyse Virus (APV)
- Meiziekte

Meer informatie:

- Voorbeelden en beschrijvingen van ziekten zijn ook te vinden op Imkerpedia in het onderdeel [Bijenziekten en plagen](#)

De volgende zichtbare afwijkingen kunnen duiden op een ziekte van de volwassen bij:

- veel gestippelde poepsoren op de voorkant van de kast;
- bijen met afwijkende vleugeltjes in en voor de kast;
- bijen met verkorte achterlijven;
- bijen voor de kast, die niet in staat zijn op te vliegen;
- samenklonterende bijen voor de kast.

In alle gevallen dat een imker een afwijking in het broed of van de bijen denkt te zien, is het raadzaam contact op te nemen met de ziektecoördinator van de bijenvereniging, waarbij men is aangesloten. De ziektecoördinator kan een eerste diagnose opstellen, eventueel een behandeladvies geven of de betreffende imker doorverwijzen naar BijenN@WUR voor een nader onderzoek.

Online bijengezondheidscurus

Onder auspiciën van de NBV is de Cursus Bijengezondheid ontwikkeld. De syllabus van de cursus is te [downloaden](#). Deze biedt veel informatie en aanbevelingen ter voorkoming van ziekten en is voorzien van de nodige aantastingsbeelden en overzichtstabellen.

Bijenmonster laten onderzoeken

Onregelmatigheden herkennen is één, maar een diagnose stellen is een ander verhaal.

Collega imkers of bijengezondheidscoördinatoren kunnen wellicht uitkomst bieden.

Bijen@wur in Wageningen kan ook assistentie bieden door monsters van dode bijen of verdacht broed te onderzoeken. Hoe te werk moet worden gegaan en op welke wijze de monsters moeten worden opgestuurd staat beschreven op de website onder [Diagnose bijenziekten](#) Bijen@wur Radix, gebouw 107, Droevendaalsesteeg 1, 6708 PB Wageningen, 0317 - 48 60 01

Spuitschade melden

Liggen er overmatig veel dode bijen voor de kast dan duidt dit in veel gevallen op spuitschade door bespuiting van gewassen. Door verbetering van (selectievere) middelen, spuitmethoden en –tijdstip komt spuitschade steeds minder voor. Spuitschade is te melden bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Het klantencontactcentrum van de NVWA is telefonisch (24 uur per dag) bereikbaar op nummer 0800-0488, of met het meldformulier. [Meer informatie over handelwijze en melding op de NBV website.](#)

© Juli 2013. Meer informatie: www.bijenkennisnet.nl

Deze factsheet is samengesteld door de leden van het netwerk vitale bij in Bijenkennisnet.

Bijenkennisnet

Boeren en imkers werken samen in het project Bijenkennisnet. Zij wisselen kennis uit over bijen en de boerenpraktijk tijdens informatie- en verdiepingsbijeenkomsten. Ook op het digitale netwerk bijenkennisnet.nl wordt informatie ontsloten. Bijenkennisnet is een project van: NBV, LTO Noord, ZLTO en LLTB en wordt financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van EZ, LTO Noord (Fondsen), ZLTO en LLTB.

